

При християните, след като трупът е изкъпан, облечен и оплакан, се отнася в църква, където свещеник произнася заупокойна молитва. След молитвата се пристъпва към погребалния обред. Покойникът-мюсюлманин бива отнасян направо на гробището, като жените не участват в траурната процесия и нямат право да влизат в границите на гробището. Ролята на заупокойна молитва при мохамеданите изпълнява надгробният камък. Ходжата остава на гроба, след оттеглянето на опечалените, за да улесни връзката между душата на покойника и бога.

Помен – това са всички ритуални практики, които изразяват почитта на живите към мъртвите. При православните християни е прието поменът да става чрез служене на литургии в определени дни от годината – задушници. Молитвени помени според канона е необходимо да бъдат правени и на третия, деветия и четиредесетият ден след смъртта, а също и през всички съботи в годината. Ако при отиването на гроба бъде занесена храна, тя трябва да бъде раздадена на присъстващите на помена, но не и да бъде оставена на гроба. Върху гроба могат да се наредят запалени свещи като символ на безсмъртните души и цветя, като израз на почит. Оставянето на храна, питие и предмети е езическа практика, която ясно може да се проследи чрез археологическите проучвания в България, но може да се наблюдава и днес. Мюсюлманите, след погребението, не посещават повече гроба. Изключение от това правило са тюрбетата, които се превръщат в особени свещени места, на които, на определена дата веднъж в годината човек може да потърси изцеление или решение на някой свой проблем чрез молитва към погребения *евлия*⁷². След погребалния обред, на гробището или в джамията, се раздава точно определена сума – *кефарет*⁷³. Поменът се нарича *мевлюд*⁷⁴, каквото е и названието на молитвата, четена в този случай. Дните за извършване на мевлют са третият, петият, седмият и петдесет и вторият, както и всички четвъртъци през годината (*Габровски 1994:193-207*).

В противовес на помена – който по-горе бе формулиран като ритуални практики, изразяващи почитта към покойника – т.нар. *magia postuma*⁷⁵ може да се определи като обредни действия, изразяващи страха от мъртвеца. *Magia postuma* е пряко отражение на представата за смъртта – душата на покойника продължава да живее и, ако живите не изпълняват определени предписания, най-често по време на доглеждането, душата на мъртвия ще се завърне сред тях, за да прави зло и да нанася щети на социума. Практикуването на послесмъртни магически действия, в християнските и мюсюлманските общности в

⁷² *evliya* – (тур. от араб., мн.ч.) светци

⁷³ *kefaret* – (тур. от араб.) изкупление

⁷⁴ *mevlûd* – (тур. от араб.) рожденият ден на Мохамед; жигтие на Мохамед; панахида

⁷⁵ лат. - послесмъртна магия